

Förutsättningar och Möjligheter för att Starta ett Science Center i Kristianstad/Åhus

Exekutiv Sammanfattning

Denna rapport undersöker förutsättningarna och möjligheterna för att etablera ett science center i Kristianstad eller Åhus, med syftet att ligga till grund för ett business case riktat till kommunala, regionala och privata aktörer samt investerare. Analysen visar att det finns en betydande potential för ett sådant center att vara ekonomiskt försvarbart och att generera påtaglig samhällsnytta.

Ett science center i regionen kan fungera som en katalysator för att stärka intresset för naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap, konst och matematik (STE(A)M) bland barn, unga och allmänheten. Genom interaktiva utställningar, pedagogiska program och nära samarbeten med utbildningsinstitutioner och näringslivet, kan centret bidra till att möta framtida kompetensbehov och främja innovation. Kristianstads och Åhus demografiska profil, befintliga utbildningsresurser och starka turismsektor utgör en gynnsam marknadsgrund. Staden Kristianstad har cirka 41 000 invånare och kommunen 80 000, medan Åhus har över 10 000 invånare, med en betydande turisttillströmning under sommaren.¹

Den föreslagna verksamhetsmodellen bygger på en hybrid mellan ett traditionellt science center och ett innovationsnav, likt Innovatum Science Park i Trollhättan.⁶ Detta innebär en diversifierad intäktsmodell som kombinerar entréavgifter, medlemskap, intäkter från skolprogram, konferenser och evenemang, med intäkter från företagspartnerskap och projektfinansiering.⁸ Denna strategi är avgörande för att minska beroendet av enbart offentliga medel och skapa långsiktig ekonomisk hållbarhet.¹¹

Initiala investeringskostnader bedöms vara betydande, men kan optimeras genom att prioritera ombyggnad av befintliga, lämpliga lokaler i Kristianstad, snarare än nybyggnation.¹² Detta minskar både kostnader och byggtid. Driftskostnaderna kan

hanteras genom en balanserad finansieringsmix från offentliga bidrag (statliga, regionala, kommunala), stiftelser och privata investerare som söker samhällspåverkan.¹⁵

Rapporten rekommenderar att gå vidare med en fördjupad förstudie för att specificera koncept, lokalisering och detaljerade finansiella prognoser. Ett science center i Kristianstad/Åhus har potential att bli en central aktör för regional utveckling, stärka utbildningssystemet och bidra till en innovativ och hållbar framtid för Skåne.

Introduktion: Vision och Syfte

Ett science center utgör en interaktiv upplevelsearena som syftar till att väcka nyfikenhet och fördjupa kunskaper inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik (STEM).²⁰ Många framgångsrika center, som Tom Tits Experiment, väljer att inkludera "konst" (Art) i akronymen, och talar då om STE(A)M, för att främja kreativitet och innovation som en integrerad del av lärandeupplevelsen.²⁰ Detta breddar målgruppen och verksamhetens relevans, då det betonar att vetenskapliga och tekniska framsteg ofta är djupt sammanflätade med design, estetik och kreativa processer.²⁰ Ett sådant holistiskt förhållningssätt till lärande kan locka en bredare publik och skapa en mer dynamisk och engagerande miljö.

Den grundläggande visionen för ett science center i Kristianstad/Åhus är att etablera en ledande regional mötesplats för upptäckarglädje och livslångt lärande. Centret ska göra naturvetenskap och teknik tillgängligt och lustfyllt för alla åldrar, med mottot "upptäckarglädje för alla, alltid!".⁸ Detta innebär att erbjuda upplevelsebaserat lärande genom tekniska och naturvetenskapliga experiment och fenomen, anpassade för både allmänheten (barn, ungdomar och vuxna), skolväsendet (elever, studenter och lärare) och näringslivet.²⁰

En central del av syftet är att bidra till regionens kompetensförsörjning och att öka intresset för tekniska yrken, i linje med den nationella STEM-strategin.²⁰ Genom att erbjuda en plattform för informellt lärande och samtal mellan allmänhet, skola, arbetsliv och akademi, kan centret skapa nya perspektiv och bidra till en bredare bas för Sveriges framtida kompetensförsörjning.²¹ Detta är särskilt viktigt då kompetensförsörjning identifierats som en av de största utmaningarna framöver, inte minst inom välfärdsyrken, men också inom teknik- och naturvetenskapliga områden.²⁴ Ett science center kan aktivt stödja vuxnas deltagande i STE(A)M-utbildningar genom

flexibla möjligheter till kompetensutveckling och omställning, vilket gör det till en kritisk infrastruktur för regional ekonomisk konkurrenskraft och framtida arbetskraftsutveckling.²²

Denna etablering syftar även till att stärka Kristianstads och Åhus profil och attraktionskraft, både som besöksmål, bostadsort och företagsmiljö.²⁰ Genom att positionera centret som ett nav för innovation och hållbar utveckling, kan det bli en drivande kraft i den regionala utvecklingen, i linje med Kristianstads kommuns vision "Vi lyfter tillsammans" som fokuserar på tillväxt, tanke och trivsel.²⁵

Marknadsanalys och Målgrupper

En grundlig analys av marknadsförutsättningarna i Kristianstad och Åhus är avgörande för att bedöma potentialen för ett science center. Geografiskt sett erbjuder regionen en solid bas av invånare och en betydande turisttillströmning.

Demografi och Utbildningslandskap i Kristianstad/Åhus

Kristianstad stad hade 41 198 invånare år 2023, och den angränsande kommunen har en total befolkning på cirka 80 000 invånare.¹ Åhus, som ligger sydost om Kristianstad, har drygt 10 000 invånare.² Denna befolkningsstorlek utgör en stabil lokal målgrupp för besökare och programdeltagare.

Utbildningsmässigt finns det goda förutsättningar. Högskolan Kristianstad erbjuder en rad program inom STEM-området, inklusive Data/IT, artificiell intelligens (AI), Data Science, systemutveckling och olika ingenjörsciensdiscipliner.²⁶ På gymnasienivå satsar NTI Gymnasiet Kristianstad på IT och teknik, med program som Teknikprogrammet, El- och energiprogrammet, Produktion och automation, och erbjuder även en AI-kurs från hösten 2024.²⁷ I Åhus finns grundskolor som Villaskolan och den större högstadieskolan Rönnowskolan, vilket indikerar en närvaro av den primära målgruppen för science center-verksamhet – barn och unga.²⁸ Denna befintliga utbildningsinfrastruktur skapar en naturlig synergier för ett science center att samarbeta med och komplettera.

Lokalt ekonomiskt har Kristianstad genomgått en transformation från en militärstad till en utvecklad kommersiell stad med fokus på naturvård och en livsmedelsprofil.¹ Åhus är internationellt känt för Absolut Company AB:s vodkaproduktion och har en historisk koppling till ålfiske och en stark position som turist- och badort.³ Dessa lokala särdrag erbjuder unika möjligheter att tematisera delar av science centret, exempelvis genom utställningar om livsmedelsvetenskap, marinbiologi eller destillationens kemi, vilket kan förankra centret djupt i den lokala identiteten och locka både invånare och turister.

Turismpotential och Besöksprognoser

Kristianstad är en livlig stad för både affärer och besökare, med många turister från Tyskland, Danmark och Nederländerna under sommaren.¹⁴ Kristianstads kommun uppvisade en ökning av gästnätter med 6,5 % under 2024.³¹ Åhus är en mycket attraktiv ort med en stor tillströmning av turister under sommarhalvåret, lockad av långa sandstränder och en medeltida stadskärna. Sommaren präglas av idrotts- och nöjesevenemang, inklusive en av världens största handbollsturneringar på stranden med cirka 20 000 deltagare.⁴ Absolut Home utgör redan ett unikt besökscenter i Åhus.³⁰ Region Skåne som helhet såg en ökning av utländska gästnätter med 4,0 % under 2024, med särskilt stark tillväxt från tyska och nederländska besökare.³¹ Denna befintliga turistström indikerar en betydande potential för att attrahera besökare till ett science center, särskilt om det kan positioneras som ett komplement till regionens övriga attraktioner.

Jämförelse med befintliga Science Centers

För att förstå den potentiella skalan och verksamhetsmodellen för ett science center i Kristianstad/Åhus är det värdefullt att jämföra med etablerade aktörer i Sverige:

Tabell 1: Jämförelse av befintliga Science Centers

Science Center	Plats	Årliga Besökare (ca)	Omsättning (Mkr)	Yta (kvm)	Huvudmålgrupp	Affärsmodell/Finansiering

Tom Tits Experiment	Södertälje	186 000 (2024) ²⁰	66 (2023) ²⁰	15 000	4-12 år ²⁰	Helägt kommunalt bolag; upplevelse baserat lärande, skola, företag ²⁰
Kreativum Science Center	Karlshamn	Ej angivet	5 (kommunalt bidrag 2025) ³²	Ej angivet	Alla åldrar ⁸	Ideell organisation; kommunala bidrag, partnerpaket, konferenser, skolprogram ⁸
Innovatum Science Park	Trollhättan	Ej angivet	Ej angivet	Ej angivet	Näringsliv, akademi, samhälle ⁶	Projektbaserad; samarbete med företag, akademi, offentlig sektor; Vinnova-stöd ⁶

Källa: ⁸

Denna jämförelse belyser att science centers i Sverige har varierande storlek och affärsmodeller. Tom Tits Experiment är det största i renodlad form, med en betydande omsättning och besökarantal. Kreativum, å andra sidan, visar att även mindre center kan vara framgångsrika med ett starkt kommunalt stöd och diversifierade intäkter från konferenser och partnerprogram.⁸ Innovatum Science Park representerar en modell där fokus ligger mer på att driva innovationsprojekt i samarbete med näringsliv och akademi, vilket genererar intäkter utöver traditionella besöksavgifter.⁶

En viktig observation är potentialen i skolprogram och lärarutveckling. Medan science centers som Kreativum aktivt erbjuder skolprogram som är kopplade till läroplanen ⁸, konstateras det att dessa aktiviteter kan vara "ekonomiskt svårast att genomföra" för

kommunerna på grund av ansträngd ekonomi.³² Detta pekar på en möjlighet för ett nytt science center att utveckla innovativa finansieringsmodeller för skolbesök, till exempel genom specifika bidrag eller företagssponsring för att säkerställa tillgänglighet och en jämn ström av besökare. Att erbjuda högkvalitativa, läroplansanknutna program och fortbildning för lärare kan positionera centret som en oundgänglig resurs för det lokala utbildningssystemet.

Tabell 2: Demografisk Översikt Kristianstad och Åhus

Aspekt	Kristianstad	Åhus
Befolkning (2023)	Stad: 41 198 ¹	10 487 (2021) ³
	Kommun: 80 000 ¹	Drygt 10 000 (2024) ²
Ekonomi/Industri	Utvecklad kommersiell stad, fokus på naturvård och livsmedelsprofil ¹	Turist- och badort, ålfiskecentrum, Absolut Company AB (vodka) ³
Utbildningsinstitutioner	Högskolan Kristianstad (STEM-program) ²⁶ , NTI Gymnasiet Kristianstad (IT/tech, AI) ²⁷	Villaskolan (F-6) ²⁸ , Rönnowskolan (7-9) ²⁹
Turism Höjdpunkter	Affärs- och besöksstad, turister från Tyskland, Danmark, Nederländerna ¹⁴	Långa sandstränder, medeltida stadskärna, Åhus Beachhandboll Festival, Absolut Home ⁴
Gästnätter (2024)	437 058 (+6,5% jämfört med 2023) ³¹	Del av Kristianstads kommun ³¹

Källa: ¹

Koncept och Verksamhetsmodell

Ett science center i Kristianstad/Åhus bör utformas med en dynamisk och mångfacetterad verksamhetsmodell för att maximera både samhällsnytta och

ekonomisk hållbarhet.

Kärnverksamhet och Upplevelseutbud (STE(A)M-fokus)

Centrets kärnverksamhet ska kretsa kring interaktiva utställningar som uppmuntrar till "hands-on" utforskande och upptäckarglädje.⁸ Utställningarna bör vara flexibla och kunna anpassas för att hålla innehållet aktuellt och engagerande över tid. Tematiska områden kan med fördel kopplas till regionens unika särdrag:

- **Vatten och Miljövetenskap:** Med tanke på Kristianstads Vattenrike, ett UNESCO biosfärområde¹, kan utställningar fokusera på vattenkretsloppet, ekosystem, klimatförändringar och hållbar utveckling. Detta kan inkludera interaktiva modeller av flödesdynamik, vattenrening och biologisk mångfald.
- **Livsmedel och Bioteknik:** Med Kristianstads "food profile"¹ och Åhus koppling till Absolut Company AB³, kan utställningar utforska livsmedelsvetenskap, bioteknik, kemi bakom destillation och hållbar livsmedelsproduktion.
- **Teknik och Innovation:** Med koppling till Högskolan Kristianstad och NTI Gymnasiet²⁶, kan centret erbjuda utställningar om AI, robotik, programmering och digitalisering, samt visa hur dessa tekniker tillämpas i lokala industrier.
- **Konst och Kreativitet:** Genom att integrera "Art" i STE(A)M-konceptet kan utställningar utforska sambandet mellan vetenskap och konst, till exempel genom ljus- och ljudinstallationer, digital konst eller designprocesser som bygger på vetenskapliga principer.²⁰

Utöver permanenta utställningar bör centret erbjuda:

- **Pedagogiska program:** Skräddarsydda program för förskola, grundskola och gymnasium, direkt kopplade till läroplanen, med möjlighet till lärarfortbildning.⁸
- **Offentliga evenemang:** Regelbundna workshops, föreläsningar, filmvisningar (t.ex. i en Kreanova-liknande kupolbiograf⁸) och temadagar för allmänheten, inklusive familjer och vuxna.
- **Utomhusmiljö:** Om möjligt, en utomhuspark liknande Kreativums Kreapark, som kan erbjuda interaktiva stationer och lekplatser med vetenskapligt tema, särskilt med tanke på Åhus som bad- och turistort.⁸

Samarbeten med Skola, Näringsliv och Akademi

En framgångsrik verksamhetsmodell bygger på djupa samarbeten:

- **Utbildningsinstitutioner:** Formaliserade partnerskap med Högskolan Kristianstad och NTI Gymnasiet kan innebära gemensam utveckling av pedagogiskt material, praktikplatser för studenter, och att forskare från högskolan bidrar med innehåll till utställningar och föreläsningar.²⁰ Samarbeten med lokala grund- och gymnasieskolor är avgörande för att säkerställa att science centret blir en integrerad del av regionens utbildningsstrategi.
- **Näringslivssamverkan:** En hybridmodell, liknande Innovatum Science Park, som aktivt driver projekt med företag och organisationer, kan generera betydande intäkter och relevans.⁶ Detta kan inkludera:
 - **Företagspartnerskap:** Paketlösningar (likt Kreativums partnerpaket Silver, Guld, Titan, Platinum, V.I.P. ⁹) där företag sponsrar utställningar, workshops eller specifika program i utbyte mot marknadsföring och förmåner för anställda.
 - **Innovationshubb:** Erbjudande av testbäddar, workshops och coachning för lokala företag inom områden som cirkulär ekonomi, AI och digitalisering, vilket Innovatum Science Park redan gör framgångsrikt.⁷
 - **Kompetensutveckling:** Skräddarsydda utbildningar och evenemang för anställda inom näringslivet.
- **Offentlig Sektor:** Ett nära samarbete med Kristianstads kommun och Region Skåne är fundamentalt, inte bara för finansiering utan också för att säkerställa att science centret bidrar till kommunens och regionens övergripande utvecklingsmål inom hållbarhet, tillväxt och social välfärd.²⁵

Potentiella Lokaliseringar och Infrastruktur

Valet av lokalisering är kritiskt för tillgänglighet och attraktivitet.

- **Kristianstad Centrum:** En central placering i Kristianstad stad erbjuder god tillgänglighet med kollektivtrafik och närhet till befintliga attraktioner och stadsliv. Större kommersiella eller industriella lokaler kan vara lämpliga för ombyggnad. Exempelvis finns en 2 300 kvm stor lokal i det gamla kasernetablissemang på Östra Kaserngatan 3G, med "fantastiskt ljusinsläpp och generös takhöjd", som kan anpassas efter önskemål.¹² Andra stora industrilokaler på upp till 2 015 kvm finns tillgängliga i Kristianstad.¹³ Att prioritera ombyggnad av befintliga byggnader,

särskilt stora industri- eller offentliga fastigheter, kan avsevärt minska initiala investeringskostnader och byggtid, samtidigt som det bidrar till hållbarhet genom återbruk.

- **Åhus:** I Åhus kan en lokalisering med goda transportförbindelser och närhet till turiststråk vara fördelaktig, med tanke på ortens starka sommarturism.³ Dock är de tillgängliga industrilokalerna i Åhus generellt mindre (t.ex. 60 kvm⁴⁰ eller 66-72 kvm⁴¹), vilket kan begränsa skalan för ett science center. Utvecklingsplaner för centrala Åhus fokuserar på nya bostäder och centrumverksamhet⁴², vilket kan skapa nya möjligheter för en integrerad anläggning i framtiden.

Oavsett plats är det viktigt att säkerställa goda parkeringsmöjligheter och anslutning till kollektivtrafik. En placering som kan dra nytta av befintlig infrastruktur och turistflöden kommer att vara avgörande för besökarantalet.

Ekonomisk Analys och Finansieringsstrategi

Ett science center är en kapitalintensiv verksamhet, både vad gäller initiala investeringar och löpande driftskostnader. En robust och diversifierad finansieringsstrategi är därför avgörande för dess ekonomiska försvarbarhet.

Initiala Investeringskostnader (Byggnad, Utställningar)

De initiala investeringskostnaderna för ett science center omfattar främst byggnad/lokalanpassning, utställningsdesign och installation, samt initial personal och marknadsföring.

- **Byggnad/Lokalanpassning:** Nybyggnation i Sverige är kostsam. Genomsnittspriset för att bygga ett nytt hus låg 2024 på 20 000 – 35 000 kronor per kvadratmeter.⁴⁴ För flerbostadshus har produktionskostnaden ökat till 43 425 kronor per kvadratmeter under perioden 1998-2022.⁴⁵ Skolnybyggnationer ligger runt 30 000 SEK/kvm.⁴⁶ En renoverad skola kostade cirka 17 000 kr/kvm.⁴⁷ Ett nytt upplevelsecentrum i Strömstad har en budget på 1 000 Mkr.⁴⁸ Lunds nya science center, på 6 000 kvm, är planerat att vara CO2-neutralt och byggas i trä.⁴⁹ Med tanke på att Tom Tits Experiment är 15 000 kvm²⁰ och Lunds nya center 6 000

kvm ⁴⁹, skulle en nybyggnation av en liknande storlek i Kristianstad/Åhus innebära en betydande investering i mångmiljonklassen.

- En strategisk möjlighet för att minska initiala kostnader är att prioritera ombyggnad och anpassning av befintliga, stora industri- eller offentliga byggnader i Kristianstad. Stora lokaler på upp till 2 300 kvm i det gamla kasernetablissemangen i Kristianstad ¹² eller 2 015 kvm på Kärrvägen 11 ¹³ finns tillgängliga och beskrivs som flexibla med goda ljusinsläpp och takhöjd. Denna strategi minskar inte bara kostnaderna avsevärt jämfört med nybyggnation, utan bidrar också till hållbarhetsmål genom återbruk av befintlig infrastruktur.
- **Utställningsdesign och Installation:** Kostnaderna för interaktiva utställningar är betydande och kräver kontinuerlig förnyelse för att bibehålla attraktionskraften. ³⁵ Dessa kostnader varierar stort beroende på komplexitet och teknik.

Tabell 4: Uppskattade Initiala Investeringskostnader (Exempel baserat på 6 000 kvm yta)

Kostnadskategori	Uppskattad Kostnad (Mkr)	Kommentar/Grund för uppskattning
Lokalanpassning/Ombyggnad	102 - 210	Baserat på 17 000 - 35 000 SEK/kvm för renovering/nybyggnation. ⁴⁴ Väljs ombyggnad av befintlig yta (t.ex. 6000 kvm) blir kostnaden lägre.
Utställningsdesign & Installation	50 - 150	Hög initial kostnad för interaktiva och dynamiska utställningar.
IT-infrastruktur	5 - 15	Nätverk, server, interaktiva system, digitala skärmar.
Initial Personal & Utbildning	10 - 20	Rekrytering, upplärning, programutveckling före öppning.
Projektledning & Konsulter	10 - 30	Arkitekter, ingenjörer, projektledare.

Marknadsföring (pre-launch)	5 - 10	Kampanjer för att bygga medvetenhet och intresse.
Oförutsedda utgifter (10-15%)	18 - 65	Buffert för oväntade kostnader.
Total Uppskattad Initial Investering	200 - 500 Mkr	Beroende på val av lokalisering (nybyggnation vs. ombyggnad) och ambitionsnivå.

Driftskostnader och Intäktsströmmar (Entréavgifter, Partnerskap, Bidrag)

Löpande driftskostnader för ett science center inkluderar personal, lokalkostnader, underhåll av utställningar, marknadsföring och administration. Museer i Sverige rapporterar ökande kostnader, särskilt för lokaler och löner.⁵¹ Lokalkostnader kan utgöra upp till 39 % av en myndighets totala budget.⁵² Enligt Skolverket varierade den årliga omsättningen för svenska science centers 2011 från 4 Mkr för de minsta till över 100 Mkr för de största.⁵³ Tom Tits Experiment hade en omsättning på 66 Mkr år 2023.²⁰

Tabell 5: Uppskattade Årliga Driftskostnader (Exempel baserat på jämförbara centers)

Kostnadskategori	Uppskattad Årlig Kostnad (Mkr)	Kommentar/Grund för uppskattning
Personal	15 - 30	Baserat på Tom Tits 64 anställda ²⁰ och generella lönekostnader.
Lokaler & Fastighet	5 - 15	Hyra, underhåll, städning, säkerhet. Kan vara upp till 39% av total budget för museer. ⁵²
Energi & Försörjning	2 - 5	El, värme, vatten. Museer rapporterar ökade

		elkostnader. ⁵¹
Utställningsunderhåll & Förnyelse	5 - 10	Löpande underhåll, uppdateringar, nya utställningar.
Marknadsföring & Kommunikation	2 - 5	Kampanjer, digital närvaro, evenemang.
Administration & Övrigt	3 - 7	Försäkringar, IT-support, kontorsmaterial, etc.
Total Uppskattad Årlig Driftskostnad	32 - 72 Mkr	Beroende på storlek, ambitionsnivå och självfinansieringsgrad.

Källa: ²⁰

Intäktsströmmarna för ett science center måste vara diversifierade för att säkerställa ekonomisk hållbarhet.

Tabell 3: Potentiella Intäktsströmmar för Science Center

Intäktskälla	Specifika Exempel	Kommentarer/Överväganden
Besöksintäkter	Entréavgifter, medlemskap/årskort, gruppbokningar	Innovatum: 150 SEK (vuxen), 315-450 SEK (familj), 1450 SEK (årskort). ¹⁰ Kreativum: medlemskort ger rabatter. ⁸ Museer som tog bort fri entré såg 16% minskning i besökare. ⁵⁴
Partnerskap & Sponsring	Företagspartnerskap (Silver, Guld, VIP), utställningssponsring, programstöd	Kreativum erbjuder olika partnerpaket. ⁹ Innovatum samarbetar med företag och organisationer i projekt. ⁶
Offentlig Finansiering	Statliga bidrag (Skolverket, Vinnova, Formas), regionala bidrag (Region Skåne),	Skolverket fördelar statsbidrag (25,5 Mkr totalt 2025). ¹⁸ Vinnova finansierar

	kommunala bidrag	innovationsprojekt. ⁵⁵ Kreativum får 5 Mkr årligt driftbidrag från kommunen. ³²
Utbildningsprogram	Skolprogram, lärarfortbildning, workshops för vuxna	Viktig verksamhet men kan vara svår att fullt ut kostnadstäckta via avgifter. ³² Potential för externa bidrag.
Evenemang & Konferenser	Uthyrning av lokaler, skräddarsydda företagsevent, teambuilding	Kreativum marknadsför konferensmöjligheter. ⁸ Kristianstads Kulturkvarter erbjuder konferenslokaler. ⁵⁷
Handel & Service	Museibutik, café/restaurant, merchandise	Medlemsrabatter i butik/café. ⁸
Projektfinansiering	Ansökningar till nationella/internationella forsknings- och innovationsprogram	Innovatum driver projekt med extern finansiering. ⁶

Källa: ⁶

Potentiella Finansiärer (Kommun, Region, Statliga bidrag, Privata investerare, Stiftelser)

En framgångsrik finansieringsstrategi måste adressera en bred palett av finansiärer, vilket minskar sårbarheten vid förändringar i enskilda bidragskällor.

- **Kommunal och Regional Finansiering:** Kristianstads kommun och Region Skåne är centrala aktörer. Kommunala bidrag är vanliga för science centers, som Kreativum som får 5 Mkr årligen från Karlshamns kommun.³² Tom Tits Experiment är ett helägt kommunalt bolag.²⁰ Offentlig makt i Sverige utgår från folket och riksdagen är folkets främsta företrädare.⁵⁸ Regioner ansvarar för att fördela statligt stöd till kulturverksamheter inom länen, vilket är relevant för ett science center.⁵⁸ Region Skåne erbjuder även regionalt forskningsstöd.⁵⁹
- **Statliga Bidrag:** Skolverket fördelar årliga statsbidrag till teknik- och naturvetenskapscentrum. För 2025 uppgår detta till totalt 25,5 Mkr för 23

organisationer.¹⁸ Bidraget är utformat som ett generellt verksamhetsstöd och baseras på upp till 49 % av centrets intäkter exklusive statsbidrag.¹⁸ Vinnova finansierar innovationsprojekt, inklusive sådana som rör science centers och digitala lärverktyg.⁵⁶ Vetenskapsrådet och Formas är andra statliga myndigheter som finansierar forskning inom naturvetenskap, teknik, miljö och areella näringar, vilket kan vara relevant för projektbaserad finansiering av specifika utställningar eller program.¹⁷

- **Stiftelser och Privata Investorerare:**

- **Wallenbergstiftelserna:** Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse ger betydande strategiska anslag till forskning inom materialvetenskap, AI, kvantteknologi och livsvetenskap.⁶³ Även om dessa inte direkt finansierar science centers, kan ett center med starka kopplingar till dessa forskningsområden attrahera projektfinansiering.
- **Allmänna Arvsfonden:** Stöder ideella föreningar och organisationer som utvecklar nya idéer för barn, unga, äldre eller personer med funktionsnedsättning, inklusive kulturella aktiviteter.¹⁶
- **Sparbanksstiftelsen Skåne:** Stöder projekt i Skåne, och har bland annat bjudit in åttondeklassare till vetenskapsdagar på Vattenhallen Science Center i Lund.¹⁹
- **"Impact Investment":** Svenska startups attraherade 4,7 miljarder euro i riskkapital under 2023, varav nästan 75 % gick till "impact startups".¹⁵ Detta indikerar en växande marknad för investeringar som prioriterar samhällsnytta parallellt med finansiell avkastning.⁶⁶ Ett science center, med sin tydliga samhällsnytta inom utbildning och innovation, kan positioneras som en sådan "impact investment" möjlighet, vilket kan locka privata investerare som Sciety, som fokuserar på innovationer med potential att göra verklig skillnad i människors liv.⁶⁷

En central utmaning för science centers i Sverige är att minska beroendet av offentlig finansiering och på sikt nå en självfinansieringsgrad på 50 % genom samarbeten med näringsliv och akademi.¹¹ Detta är en viktig strategisk riktning, då ekonomiska kriser och skiftande politiska prioriteringar kan påverka offentliga anslag negativt.⁵¹ En diversifierad intäktsmodell, som aktivt söker projektbaserade bidrag och privata partnerskap, är avgörande för långsiktig finansiell stabilitet och för att attrahera alla typer av intressenter.

Realistiskt Business Case

Ett realistiskt business case för ett science center i Kristianstad/Åhus måste balansera finansiella prognoser med en tydlig förståelse för de samhällsekonomiska värden som skapas.

Intäktsprognoser och Kostnadsberäkningar

De finansiella prognoserna för de första fem åren bör baseras på en kombination av besöksprognoser, intäktsmodeller från jämförbara science centers och antaganden om framgångsgrad för partnerskap och bidragsansökningar.

- **Besöksprognoser:** Med tanke på Kristianstads kommuns 80 000 invånare och Åhus starka turism (437 058 gästnätter i Kristianstad kommun 2024 ³¹, Åhus sommarattraktion ⁵), kan ett realistiskt besökarantal initialt ligga i intervallet 50 000 – 100 000 besökare per år, med potential att växa mot Tom Tits nivå på 186 000 ²⁰ över tid. En konservativ genomsnittlig biljettintäkt per besökare (inklusive familjer och skolklasser) kan uppskattas till 100-120 SEK.
- **Intäkter från partnerskap och program:** Intäkter från företagspartnerskap, konferenser och skräddarsydda program kan utgöra en betydande del av intäkterna, potentiellt 20-30% av den totala omsättningen, baserat på modeller från Kreativum och Innovatum.⁶
- **Offentliga bidrag:** Statliga bidrag från Skolverket kan uppgå till cirka 1-2 Mkr årligen, baserat på tidigare fördelningar.¹⁸ Kommunala och regionala bidrag kommer att vara avgörande, likt Kreativums 5 Mkr årliga driftbidrag.³²
- **Kostnadsberäkningar:** De årliga driftskostnaderna, uppskattade till 32-72 Mkr (se Tabell 5), kommer att kräva noggrann budgetering. Personal utgör den största kostnadsposten, följt av lokalkostnader och utställningsunderhåll.⁵¹

Lönsamhetsanalys och Finansiella Nyckeltal

En lönsamhetsanalys bör fokusera på att uppnå en hög grad av självfinansiering, med målet att nå 50 % självfinansiering exklusive bidrag.¹¹ Detta innebär att intäkter från besökare, partnerskap och kommersiella aktiviteter ska täcka minst hälften av

driftskostnaderna.

- **Break-even analys:** Beräkningar av break-even punkt för besökarantal och intäktsmix är avgörande.
- **Social Return on Investment (SROI):** För offentliga finansiärer och "impact investors" är det viktigt att kvantifiera den sociala avkastningen. Detta kan inkludera antalet barn och unga som engageras i STEM, ökad behörighet till högre utbildning, antal samarbeten med lokala företag och bidrag till regionala innovationsprojekt. Science centers har en tydlig samhällspåverkan genom att öka intresset för vetenskap, främja karriärval inom STEM, och bidra till lokal turism och sysselsättning.⁷⁰

Riskbedömning och Mitigeringsstrategier

Projektet är förenat med flera risker som måste hanteras proaktivt:

- **Lägre besökarantal än förväntat:** Kan bero på bristande marknadsföring, konkurrens eller brist på nya utställningar.
 - **Mitigering:** Robust marknadsföringsstrategi, kontinuerlig förnyelse av utställningar, flexibla prissättningsmodeller och starka partnerskap med skolor och turistaktörer.
- **Otillräcklig finansiering:** Risk för att inte säkra tillräckliga initiala investeringar eller löpande bidrag.
 - **Mitigering:** Diversifierad finansieringsstrategi, aktivt bidragssökande, tydligt business case för "impact investors" och en fasindelad utvecklingsplan.
- **Högre driftskostnader:** Särskilt för personal, lokaler och energi.⁵¹
 - **Mitigering:** Noggrann kostnadskontroll, energieffektiva lösningar (t.ex. solceller på taket som i Lund ⁴⁹), och optimering av personalresurser.
- **Svårigheter att attrahera och behålla kompetens:** Utmaningar med kompetensförsörjning är generella i Malmöregionen.²⁴
 - **Mitigering:** Attraktiv arbetsplatskultur, samarbete med Högskolan Kristianstad för praktikplatser och rekrytering, samt tydliga karriärvägar.

En **fasindelad utvecklingsplan** rekommenderas som en central riskmitigeringsstrategi. Genom att starta med en kärnverksamhet och en initial uppsättning utställningar, kan centret gradvis expandera sina faciliteter och erbjudanden baserat på bevisad efterfrågan och säkrad finansiering. Detta minskar det initiala kapitalbehovet och möjliggör flexibilitet att anpassa sig till

marknadsförhållanden och lärdomar från de första årens drift.⁷¹

Samhällsnytta och Regional Utveckling

Ett science center i Kristianstad/Åhus skulle generera betydande samhällsnytta och bidra till regionens långsiktiga utveckling på flera plan.

Bidrag till Kompetensförsörjning och STE(A)M-intresse

Science centers har en bevisad förmåga att väcka och stimulera intresse för naturvetenskap, teknik och matematik bland barn, unga och allmänheten.²¹ Genom interaktiva och engagerande upplevelser kan centret inspirera nästa generation att välja utbildnings- och karriärvägar inom STE(A)M-områdena. Detta är avgörande för Sveriges framtida kompetensförsörjning, då det finns ett uttalat behov av att öka deltagandet i STE(A)M-utbildningar.²² Centret kan aktivt bidra till detta genom:

- **Skolprogram:** Utveckla och erbjuda läroplansanknutna program för alla skolstadier, vilket ger elever praktiska erfarenheter som kompletterar klassrumsundervisningen.⁸
- **Lärarfortbildning:** Erbjuder fortbildning och resurser för lärare, vilket stärker deras förmåga att undervisa i STE(A)M-ämnen och integrera digital teknik i undervisningen.⁵³
- **Informella mötesplatser:** Fungera som en mötesplats där allmänhet, skola, arbetsliv och akademi kan mötas, diskutera och reflektera över vetenskapliga och tekniska frågor.²¹ Detta skapar en bredare förståelse och uppskattning för vetenskapens roll i samhället.
- **Karriärvägledning:** Genom att visa upp olika tekniska och naturvetenskapliga yrken och koppla dem till lokala industrier, kan centret inspirera unga till relevanta karriärval.

Turism och Lokal Ekonomisk Tillväxt

Ett science center är inte bara en utbildningsinstitution utan också en betydande turistattraktion som kan öka besökarantalet till regionen.⁷⁰ Tom Tits Experiment i Södertälje, med sina 186 000 årliga besökare, visar på potentialen att dra en stor publik.²⁰

- **Ökad turism:** Ett science center skulle attrahera både lokala invånare och besökare från andra delar av Sverige och utlandet, särskilt under sommarperioden i Åhus.⁵ Detta skapar en "uppåtspinnande hjul" av ökat antal besökare, tjänster och invånare, vilket bidrar till framtidsstro och värdeskapande.⁷³
- **Ekonomisk påverkan:** Etableringen och driften av ett science center skapar direkta och indirekta effekter på den lokala ekonomin. Detta inkluderar nya arbetstillfällen (personal, leverantörer, entreprenörer) och ökade intäkter för lokala företag inom besöksnäringen (restauranger, hotell, handel).⁷⁰
- **Regional attraktivitet:** Genom att erbjuda en unik och modern upplevelse bidrar science centret till att stärka Kristianstads och Åhus attraktionskraft som en plats att bo, studera, arbeta och besöka.²⁰ Detta kan i sin tur locka nya företagsetableringar och invånare.

Förankring i Kommunala Utvecklingsplaner

Ett science center är väl i linje med Kristianstads kommuns och Åhus befintliga och framtida utvecklingsplaner:

- **Kristianstads kommun:** Kommunens vision "Vi lyfter tillsammans" fokuserar på tillväxt, tanke och trivsel, med en stark betoning på social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet.²⁵ Science centret kan direkt bidra till målen om ökad hälsa och delaktighet samt boendemiljö och stadsutveckling.²⁵ Kommunen har även en Klimat- och miljöplan 2023-2027 och en Strategi för hållbar utveckling.³⁸
- **Åhus utvecklingsplaner:** Den ändrade översiktsplanen för Åhus sträcker sig till 2037 och syftar till att bidra till en fortsatt utveckling av orten, med fokus på ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet, samt att stärka attraktiviteten och bevara kulturhistoriska värden.⁷⁴ Planer för nya bostäder och centrumverksamhet i centrala Åhus visar på en dynamisk utveckling.⁴² Ett science center kan integreras i dessa planer, till exempel genom att lyfta fram Åhus rika kulturhistoria och naturvärden i utställningarna.³⁰

Ett science center kan fungera som en katalysator för ett regionalt innovationssystem. Genom att agera som en informell mötesplats mellan akademi, näringsliv och allmänhet, kan det underlätta kunskapsöverföring och samarbete, vilket är grundläggande för ekonomisk tillväxt och innovation.²¹ Innovatum Science Park är ett exempel på hur ett science center kan aktivt arbeta med att stärka företagens innovationsförmåga och utveckla cirkulära affärsmodeller.⁶

Slutligen kan science centret aktivt bidra till regionens hållbarhets- och gröna omställningsmål. Genom att utbilda om klimatförändringar, cirkulär ekonomi och förnybar energi, och genom att självt fungera som ett "levande laboratorium" för hållbara lösningar (t.ex. genom solcellsinstallationer som i Lund ⁴⁹), kan centret ytterligare förstärka sin relevans och attraktionskraft för både offentliga finansiärer och miljömedvetna investerare.

Rekommendationer och Nästa Steg

Baserat på den genomförda analysen bedöms förutsättningarna för att etablera ett science center i Kristianstad/Åhus som goda, förutsatt att en strategisk och diversifierad affärsmodell implementeras. Centret har potential att vara ekonomiskt försvarbart och generera betydande samhällsnytta.

Övergripande Rekommendation

Det rekommenderas att gå vidare med planerna för att etablera ett science center i Kristianstad/Åhus. Projektet bör utformas som en hybridmodell som kombinerar ett traditionellt science center med ett innovationsnav, vilket möjliggör en bredare intäktsbas och djupare förankring i regionens näringsliv och utbildningssystem.

Strategiska Rekommendationer

1. **Anta en hybridmodell (Science Center & Innovationsnav):** Utforma

verksamheten så att den inte bara erbjuder interaktiva utställningar för allmänheten utan också fungerar som en plattform för samarbete mellan näringsliv, akademi och offentlig sektor, likt Innovatum Science Park. Detta diversifierar intäktsströmmarna och stärker relevansen för privata aktörer.

2. **Prioritera ombyggnad av befintliga lokaler:** Utred noggrant möjligheterna att omvandla stora, befintliga industri- eller offentliga byggnader i Kristianstad. Detta kan avsevärt minska initiala investeringskostnader, påskynda etableringen och bidra till hållbarhetsmålen genom återbruk. Den gamla kasernbyggnaden på Östra Kaserngatan 3G framstår som en intressant kandidat med sin storlek och karaktär.
3. **Utveckla ett unikt tematiskt fokus:** Integrera Kristianstads och Åhus unika regionala särdrag – såsom Vattenriket, livsmedelsproduktion, Absolut Vodkas kemi och lokal historia – i utställningar och program. Detta skapar en stark lokal identitet och en differentierad upplevelse som lockar både invånare och turister.
4. **Formalisera partnerskap:** Etablera formella samarbetsavtal med Högskolan Kristianstad, NTI Gymnasiet, lokala grund- och gymnasieskolor samt nyckelaktörer inom regionens näringsliv (t.ex. livsmedelsindustrin, miljöteknik). Dessa partnerskap är avgörande för programutveckling, praktikplatser, kompetensförsörjning och gemensamma projekt.

Finansiella Rekommendationer

1. **Utarbeta en detaljerad finansieringsstrategi:** Utveckla en omfattande plan för att säkra finansiering från flera källor:
 - **Offentliga bidrag:** Aktivt söka statliga bidrag från Skolverket, Vinnova och Formas, samt regionala och kommunala drift- och projektbidrag.
 - **Företagssponsring och partnerskap:** Utveckla attraktiva partnerpaket för företag som vill associera sig med STE(A)M-utveckling och samhällsnytta.
 - **Filantropiska stiftelser:** Identifiera och ansöka om medel från stiftelser som Wallenbergstiftelserna (för forskningsnära projekt) och Allmänna Arvsfonden (för barn- och ungdomsverksamhet).
 - **"Impact Investment":** Positionera science centret som en möjlighet för "impact investors" som söker både social och finansiell avkastning.
2. **Genomför en detaljerad marknads- och besöksstudie:** Förfina prognoserna för besökarantal, intäktsmix och prissättningsstrategier baserat på en djupare analys av den lokala och regionala marknaden, inklusive turistmönster.
3. **Implementera en fasindelad utveckling:** Planera för en gradvis uppbyggnad av

centret, där en kärnverksamhet etableras först, följt av expansion i takt med att finansiering säkras och besökarantal växer. Detta minskar initial risk och möjliggör anpassning.

Operationella Rekommendationer

1. **Utveckla omfattande utbildningsprogram:** Skapa innovativa och läroplansanknutna program för skolor, inklusive möjligheter för lärarfortbildning, med fokus på att övervinna ekonomiska hinder för skolor att delta.
2. **Säkerställ flexibla utställningsytor och kontinuerlig förnyelse:** Designa utställningsytor som är anpassningsbara för nya teman och tekniker, och avsätt budget för regelbunden förnyelse av innehållet för att bibehålla attraktionskraften.

Nästa Steg

1. **Bildande av en Styrgrupp:** Etablera en tvärfunktionell styrgrupp med representanter från Kristianstads kommun, Region Skåne, Högskolan Kristianstad, lokalt näringsliv och relevanta branschorganisationer.
2. **Fördjupad Förstudie och Konzeptutveckling:** Genomför en detaljerad förstudie som inkluderar:
 - Specifik lokalisering och arkitektonisk konceptutveckling (med fokus på ombyggnad).
 - Detaljerad marknadsanalys och besöksprognoser.
 - Utveckling av en detaljerad affärsplan med finansiella modeller och känslighetsanalyser.
 - Juridisk och organisatorisk struktur för science centret.
3. **Initiala Dialoger med Finansiärer:** Påbörja preliminära diskussioner med potentiella nyckelfinansiärer och partners (kommun, region, statliga myndigheter, större lokala företag och stiftelser) för att mäta intresse och samla in synpunkter.

Genom att systematiskt följa dessa rekommendationer kan Kristianstad och Åhus positionera sig för att framgångsrikt etablera ett science center som inte bara är ekonomiskt hållbart utan också en vital resurs för utbildning, innovation och regional

utveckling.

Citerade verk

1. Kristianstad - Wikipedia, hämtad juli 22, 2025, <https://en.wikipedia.org/wiki/Kristianstad>
2. Orterna - Kristianstads kommun, hämtad juli 22, 2025, <https://www.kristianstad.se/kommunochpolitik/kommunfakta/orterna.3110.html>
3. Åhus - Uppslagsverk - NE.se, hämtad juli 22, 2025, <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/%C3%A5hus>
4. Åhus - Wikipedia, hämtad juli 22, 2025, <https://en.wikipedia.org/wiki/%C3%85hus>
5. Åhus – en plats med historia - Kristianstads kommun, hämtad juli 22, 2025, <https://www.kristianstad.se/upplevaochgora/arkivochslaktforskning/lokalhistoria/a hus.5369.html>
6. Projekt som löser morgondagens utmaningar - Innovatum Science Park, hämtad juli 22, 2025, <https://innovatumsciencepark.se/projekt/>
7. Upptäck cirkulära affärsmöjligheter | Story - Innovatum Science Park, hämtad juli 22, 2025, <https://innovatumsciencepark.se/stories/upptack-affarsmojligheter-inom-den-cir kulara-ekonomin/>
8. Kreativum - Ett interaktivt upptäckarcenter för nyfikna i alla åldrar!, hämtad juli 22, 2025, <https://kreativum.se/>
9. Kreativum Partner, hämtad juli 22, 2025, <https://kreativum.se/kreativum-partner/>
10. English - Innovatum Science Center, hämtad juli 22, 2025, <https://innovatumsciencecenter.se/english/>
11. Science Center i Västra Götaland, hämtad juli 22, 2025, https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/SOFIA/RS7897-268913469-166/SURROGATE/Science%20centers%20U tv%C3%A4rdering%20Kontigo%20170511_SLV.pdf
12. Lediga lokaler i Kristianstad - hitta rätt lokal - Lokalguiden, hämtad juli 22, 2025, <https://www.lokalguiden.se/lediga-lokaler/kristianstad>
13. Lediga lokaler i Kristianstad - Just nu har vi 105 lediga på Objektvision., hämtad juli 22, 2025, https://objektvision.se/lediga_lokaler/kristianstad
14. Kristianstad Facts for Kids, hämtad juli 22, 2025, <https://kids.kiddle.co/Kristianstad>
15. Swedish startups have doubled in value in the last five years, with impact taking center stage, hämtad juli 22, 2025, <https://www.business-sweden.com/about-us/media/press-releases/press-releases/2024/swedish-startups-have-doubled-in-value-in-the-last-five-years-with-impact-taking-center-stage/>
16. Sök bidrag inom konst och kultur - Kulturrådet, hämtad juli 22, 2025, <https://www.kulturradet.se/bidragsinformation/andra-vagar-till-finansiering/>
17. Apply for funding - Formas, hämtad juli 22, 2025, <https://formas.se/en/start-page/apply-for-funding.html>
18. Statsbidrag för teknik- och naturvetenskapscentrum 2025 (science center) - Skolverket, hämtad juli 22, 2025,

- <https://www.skolverket.se/styrning-och-ansvar/statsbidrag/hitta-statsbidrag/statsbidrag-for-teknik--och-naturvetenskapscentrum-2025>
19. Våra projekt - Sparbanken Skånes Ågarstiftelse Färs & Frosta, hämtad juli 22, 2025, <https://www.sparbanksstiftelsenfof.se/vara-projekt/>
 20. Verksamhet | Tom Tits, hämtad juli 22, 2025, <https://www.tomtit.se/om-tom-tits/verksamhet/>
 21. Science center - Samsyn, hämtad juli 22, 2025, https://samsynwiki.se/wiki/Science_center
 22. [2024-06-26] Så kan deltagande i STEM-utbildningar öka - Universitetskanslersämbetet, hämtad juli 22, 2025, <https://www.uka.se/om-oss/nyheter/nyhetsartiklar/2024-06-26-sa-kan-deltagande-i-stem-utbildningar-oka>
 23. Svenska Science Centers, hämtad juli 22, 2025, <https://fssc.se/>
 24. Årsredovisning - Malmö stad, hämtad juli 22, 2025, <https://malmo.se/Redovisningar/Arsredovisning.html>
 25. Kultur- och fritidspolitisk strategi 2016–2024 - Kristianstads kommun, hämtad juli 22, 2025, <https://www.kristianstad.se/download/18.706672e318c624472852136/1716014061689/Kultur-%20och%20fritidspolitisk%20strategi%202016-2024.pdf>
 26. Högskolan Kristianstad - utbildningar och program - Studentum, hämtad juli 22, 2025, <https://www.studentum.se/skola/hogskolan-kristianstad/>
 27. Startside - NTI Gymnasiet Kristianstad, hämtad juli 22, 2025, <https://ntigymnasiet.se/kristianstad/>
 28. Villaskolan | Kristianstads kommun, hämtad juli 22, 2025, <https://www.kristianstad.se/barnochutbildning/grundskola/grundskolor/villaskolan.2274.html>
 29. Rönnowskolan - Wikipedia, hämtad juli 22, 2025, <https://sv.wikipedia.org/wiki/R%C3%B6nnowskolan>
 30. Upplev kulturen i Åhus under er semester i Skåne | Åhus Resort, hämtad juli 22, 2025, <https://www.ahusresort.se/ahus-kultur>
 31. Turismstatistik Skåne 2024, hämtad juli 22, 2025, <https://corporate.visitskane.com/sites/tourisminskane/files/files/2025-03/Turismstatistik%20Sk%C3%A5ne%202024.pdf>
 32. Kreativum arbetar vidare långsiktigt med strategiskt skifte - Karlshamns kommun, hämtad juli 22, 2025, <https://www.karlshamn.se/nyhetsarkiv/kreativum-arbetar-vidare-langsiktigt-med-strategiskt-skifte/>
 33. Innovatum Startup - Vinnova, hämtad juli 22, 2025, <https://www.vinnova.se/p/innovatum-startup/>
 34. Blå bioekonomi | Nätverk - Innovatum Science Park, hämtad juli 22, 2025, <https://innovatumsiencepark.se/natverk/bla-bioekonomi/>
 35. Orlando Science Center: A Hands-On Science Museum in Central Florida | Inspire Science Learning for Life, hämtad juli 22, 2025, <https://www.osc.org/>
 36. Centrum i Centrum - SLU, hämtad juli 22, 2025, https://stud.epsilon.slu.se/3100/1/ekdahl_a_110808.pdf

37. Strategisk utvecklingsplan för jämställdhetsintegrering - Kristianstads kommun, hämtad juli 22, 2025, <https://www.kristianstad.se/download/18.3e642861194d846de324c3d3/1739791109840/Strategisk%20utvecklingsplan%20f%C3%B6r%20j%C3%A4mst%C3%A4lldhetsintegrering.pdf>
38. Styrdokument inom hållbarhet - Kristianstads kommun, hämtad juli 22, 2025, <https://www.kristianstad.se/byggaboochmiljo/klimatochhallbarhetsarbete/styrdokumentinomhallbarhet.6789.html>
39. Samhällsutveckling - Kristianstads kommun, hämtad juli 22, 2025, <https://www.kristianstad.se/byggaboochmiljo/samhallsutveckling.5559.html>
40. Åhus Lokal 60kvm - Dahlsan, hämtad juli 22, 2025, <https://dahlsan.se/industri/ahus-lokal-60kvm/>
41. Åhus - Bra Lokaler, hämtad juli 22, 2025, <https://bralokaler.se/projekt/ahus/>
42. Ändring i översiktsplanen för Åhus: Granskning startar i januari 2025 | Kristianstads kommun, hämtad juli 22, 2025, <https://www.kristianstad.se/huvudnyheter/arkivkristianstadskommun/andringioversiktsplanenforahusgranskningstartarijanuari2025.50824.html>
43. Ny detaljplan för centrala Åhus ute på samråd | Kristianstads kommun - Mynewsdesk, hämtad juli 22, 2025, https://www.mynewsdesk.com/se/kristianstads_kommun/pressreleases/ny-detaljplan-foer-centrala-aahus-ute-paa-samraad-3377425
44. Vad kostar det att bygga ett hus? Få kostnadsexempel | Zmarta, hämtad juli 22, 2025, <https://www.zmarta.se/tips-rad/bolan/vad-kostar-det-att-bygga-hus>
45. Byggekostnader - Byggföretagen, hämtad juli 22, 2025, <https://byggforetagen.se/statistik/byggekostnader/>
46. Kostnadsbedömning fastigheter - Bodens kommun, hämtad juli 22, 2025, <https://www.boden.se/db/web/main.nsf/file.xsp?id=ABE2BF2E-896F-4DF4-BFBO-A53D0B8B93FC>
47. Totalrenovering av skola - Boverket, hämtad juli 22, 2025, https://www.boverket.se/sv/byggande/cirkular-ekonomi/exempel/renoverad_skola/
48. Sveriges hetaste byggprojekt | Byggvärlden, hämtad juli 22, 2025, <https://www.byggvarlden.se/sveriges-hetaste-byggprojekt-2/>
49. COBE plans new Science Centre in Sweden - UBM Development, hämtad juli 22, 2025, <https://www.ubm-development.com/magazin/en/cobe-plans-new-science-centre-in-sweden/>
50. Science Center - Cobe, hämtad juli 22, 2025, <https://www.cobe.dk/projects/sciencecenter>
51. Museerna och kapitalet, hämtad juli 22, 2025, <https://sverigemuseer.se/wp-content/uploads/2023/02/museerna-kapitalet-feb-2023.pdf>
52. Frågor & Svar - Världskulturmuseerna, hämtad juli 22, 2025, <https://www.varldskulturmuseerna.se/om-varldskulturmuseerna/fordjupad-forstudie/fragor--svar/>

53. Science Centers - Skolverket, hämtad juli 22, 2025,
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65a943/1553965181627/pdf3074.pdf>
54. Museibesöken ökade under 2023 - utom för museer med nya entréavgifter - Tidningen Syre, hämtad juli 22, 2025,
<https://tidningensyre.se/2024/15-januari-2024/museibesoken-okade-under-2023-utom-for-museer-med-nya-entreavgifter/>
55. Funding - Big Science Sweden, hämtad juli 22, 2025,
<https://www.bigsciencesweden.se/about-us/funding/>
56. Science centers tillgängliga för alla med interaktivt AR - Vinnova, hämtad juli 22, 2025,
<https://www.vinnova.se/p/science-centers-tillgangliga-for-alla-med-interaktivt-ar/>
57. VÅREN 2025 - Kulturkvarteret Kristianstad, hämtad juli 22, 2025,
https://www.kulturkvarteret.com/wp-content/uploads/sites/3/2024/12/ht25_hemside.pdf
58. Den regionala kulturens finansiering (Svar på skriftlig fråga 2023/24:533 besvarad av Kulturminister Parisa Liljestränd (M)) - Riksdagen, hämtad juli 22, 2025,
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fraga/den-regionala-kulturens-finansiering_hb12533/
59. SRVN - Doktorandanslag, projektanslag - Södra sjukvårdsregionen, hämtad juli 22, 2025, <https://sodrasjukvardsregionen.se/doktorandanslag-projektanslag/>
60. Program för avancerad life science inrättas på Vinnova - Regeringen.se, hämtad juli 22, 2025,
<https://regeringen.se/pressmeddelanden/2025/07/program-for-avancerad-life-science-inrattas-pa-vinnova/>
61. Swecris - search for Swedish research projects - Vetenskapsrådet, hämtad juli 22, 2025, <https://www.vr.se/english/swecris.html>
62. Nätverksbidrag inom utbildningsvetenskap med inriktning på digitalisering och STEM-utbildning - Vetenskapsrådet, hämtad juli 22, 2025,
<https://www.vr.se/soka-finansiering/utlysningar/2024-11-12-natverksbidrag-inom-utbildningsvetenskap-med-inriktning-pa-digitalisering-och-stem-utbildning.html>
63. Strategic Grants | Knut and Alice Wallenberg Foundation, hämtad juli 22, 2025,
<https://kaw.wallenberg.org/en/strategic-grants>
64. Wallenberg Wood Science Center, hämtad juli 22, 2025, <https://wwsc.se/>
65. Wallenberg Wood Science Center - a core research activity in Treeseaerch, hämtad juli 22, 2025, <https://treeseaerch.se/en/research/wwsc/>
66. Building an R&D start-up ecosystem | Arthur D. Little, hämtad juli 22, 2025,
<https://www.adlittle.com/en/insights/viewpoints/building-rd-start-ecosystem>
67. Ledande investeringsbolag inom life science och digital hälsa i Norden - Sciety, hämtad juli 22, 2025, <https://sciety.com/sv/om-oss/>
68. En långsiktig investerare till framstående life science-bolag - Sciety, hämtad juli 22, 2025, <https://sciety.com/sv/finansiering/>
69. The End of Development Cooperation?, hämtad juli 22, 2025,
<https://www.cgdev.org/publication/end-development-cooperation>

70. The Impact of Science Centers/Museums on their Surrounding Communities: Summary Report - Ecsite, hämtad juli 22, 2025,
https://www.ecsite.eu/sites/default/files/impact_study02.pdf
71. Alla aktuella byggprojekt & byggen i Strömstad - Byggfakta, hämtad juli 22, 2025,
<https://byggprojekt.byggfakta.se/aktuella/alla/vastra-gotalands-lan/stromstad>
72. SOU2022:44 Betänkandet Kreativa Sverige! Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella o - Regeringen, hämtad juli 22, 2025,
<https://www.regeringen.se/contentassets/46f32da9f3394ec680c97899f046d2ab/svenska-science-centers.pdf>
73. Värden som uppstår genom besökscentret Absolut Home i Åhus - Institutionen för tjänstevetenskap - Lunds universitet, hämtad juli 22, 2025,
https://www.ses.lu.se/sites/ses.lu.se/files/rapport_absolutehome.pdf
74. Ändring av översiktsplanen för Åhus - Kristianstads kommun, hämtad juli 22, 2025,
<https://www.kristianstad.se/byggaboochmiljo/detaljplanochoversiktsplan/oversiktligplanering/pagaendeoversiktligplanering/andringavoversiktsplanenforahus.5674.html>
75. ÖVERSIKTSPLAN - Kristianstads kommun, hämtad juli 22, 2025,
<https://www.kristianstad.se/download/18.5bcf9b5518bb74394aee79/1699618209339/%C3%84ndring%20av%20%C3%96P%20%C3%85hus%20samr%C3%A5dshandling%202022-12-20.pdf>
76. Ändring i översiktsplanen för Åhus: Granskning startar i januari 2025 | Kristianstads kommun, hämtad juli 22, 2025,
https://www.mynewsdesk.com/se/kristianstads_kommun/pressreleases/aendring-i-oeversiktsplanen-foer-aarhus-granskning-startar-i-januari-2025-3361180
77. Kulturmiljöprogram: Åhus - Skåne - Länsstyrelsen, hämtad juli 22, 2025,
<https://www.lansstyrelsen.se/skane/besoksmal/kulturmiljoprogram/kulturmiljoprogram-omraden/kulturmiljoprogram-ahus.html>